

Réamhrá

Tá an fáil atá ar an saol ar líne méadaithe thar cuimse le deich mbliana anuas agus is cuid lárnach de shaol an aosa óig é anois. Ba cheart féachaint air sin mar chuid nádúrtha dá bhforbairt. Mar sin féin, de réir mar a thagann teicneolaíochtaí nua ar an bhfód, tá na bealaí ina n-úsáideann an t-aos óg a dtimpeallacht ar líne chun cumarsáid agus caidrimh a dhéanamh ag athrú go mór freisin. Cé gur iomaí buntáiste atá leis an méadú sin ar an teicneolaíocht, cosúil le cumhdach idirlín níos mó agus an fháil fhorleathan atá ar fhearais shoghluaiste, is iomaí contúirt a chruthaíonn sé freisin don aos óg. Dá bhrí sin, tá sé de fhreagracht orainn ar fad oideachas a chur ar an aos óg faoi na bagairtí a d'fhéadfadh a bheith os a gcomhair, agus iad a chosaint chun an timpeallacht ar líne a dhéanamh chomh sábháilte agus is féidir. Nuair a tharlaíonn rud éigin míchuíbhíúil ar líne ba cheart dúinn bealaí soiléire agus éifeachtacha a chur ar fáil chun é a thuairisciú agus chun tacaíocht a chur ar fáil ionas go mbeidh a fhios ag an aos óg cá ngabhfaidh siad chun cabhair a fháil.

Tá comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne ar cheann de na feiniméin choiriúla nua atá ag teacht chun cinn sa ré dhigiteach. Tarlaíonn sé nuair a chuirtear iallach nó ina lúf ar dhuine óg íomhána agus/nó físeáin ghnéasacha de féin a sheoladh, nó gníomh gnéasach a dhéanamh os comhair ceamara gréasáin. Mealltar an duine óg le straitéisí ar nós pearsanú (ligeann orthu féin gur duine eile iad), haiceála, nó íomhá an linbh a ghoid agus comhéigean a úsáid, trí bhagairtí agus imeaglú. Is iad an dá phríomhspreagadh do choir den chineál seo ná: an t-ábhar féin, chun críocha gnéasacha, agus cúrsaí airgid, chun brabús a dhéanamh air.

Bíonn drogall ar an íospartach dul chuig na Gardaí nó cúnaimh a lorg toisc go mbíonn náire air faoin ábhar atá i seilbh an té a rinne an choir, nó toisc nach eol dó go bhfuil an choir á déanamh air fiú. I measc na n-iarmhairtí d'fholláine an duine óig a gcuireann an cineál seo coire isteach air, bíonn eagla, imní, dúlagar agus baol méadaithe go ndéanfaidh sé dochar dó féin lena n-áirítear féinmharú nó iarrachtaí ar fhéinmharú. Dá bharr sin, bhí sé riachtanach an pacáiste *Bí in Ctrl* a fhorbairt, mar fheachtas coiscitheach chun feachtas a ardú agus cosaint a thabhairt don aos óg.

I gcás ceannairí scoile, tá sé tábhachtach go mbeidís ar an eolas faoin gceist chun a bheith réitithe le tacaíocht a thabhairt do na daoine is leochailí agus an ceann is fearr a fháil ar na rioscaí a chruthaítear sa timpeallacht ar líne. Féachtar san acmhainn *Bí in Ctrl*, a cruthaíodh i gcomhpháirt leis an nGarda Síochána, le ceannairí agus múinteoirí scoile a chur ar an eolas faoi chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéantar ar leanaí. Ceapadh an acmhainn chun oideachas agus eolas a thabhairt don scoláire agus a rá leis gur coir é. Tá sé mar aidhm ag an acmhainn iompar cuí ar líne a chur chun cinn agus cultúr a fhorbairt ina dtugtar tuairisc faoi mhí-iompar agus ina gcothaítear ionbhá, ómós agus neart an duine. Tá trí cheacht san acmhainn chun tacú le scoileanna de réir mar a théann siad i ngleic leis an gceist seo i gcomhthéacs an chláir Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS).

Ina theannta sin, is gá dúinn gníomh a ghlacadh laistigh den seomra ranga ar mhaith le feachtas a ardú agus cumhacht a thabhairt don scoláire chun cúnaimh a lorg nó tuairisc a thabhairt ar eachtraí don Gharda Síochána. Léirítear go seasta i dtaighde náisiúnta agus idirnáisiúnta go bhfuil an múinteoir cáilithe ranga in ann dul i gcion go mór ar dhearcthaí, ar luachanna agus ar iompar an scoláire. Is é an múinteoir sin is fearr atá in ann oibriú go mothálach agus go comhsheasmhach leis an scoláire.

Creidim go soláthróidh na ceachtanna eiseamláire, na hacmhainní agus na hábhair theagaisc tacaíocht chuimsitheach do mhúinteoirí chun cabhrú leo a scoláirí a threorú agus a chosaint agus chun cur ar chumas daoine óga a bheith níos críonna agus a bheith ina n-úsáideoirí Idirlín sábháilte.

Ba mhaith liom buíochas ó chroí a ghlacadh le gach duine a bhí páirteach i bhforbairt na hacmhainne seo; an Garda Síochána, Webwise – tionscnamh sábháilteacht Idirlín fhoireann SFGM – Teicneolaíocht san Oideachas, comhaltai fhoireann Sláinte agus Folláine SFGM, an Chigireacht sa Roinn Oideachais agus Scileanna, agus baill na Seirbhíse Tacaíochta d'Oideachas Speisialta, Danielle Flynn agus Brian Hallissey BL.

Ciara O'Donnell

Ciara O'Donnell

Faisnéis don Mhúinteoir

Réamhrá

Is coir é comhéigean agus teacht i dtír gnéasach ar líne a dhéanamh ar leanaí. Tarlaíonn sé nuair a iarrann duine éigin nár bhuail an leanbh leis ach ar líne le haghaidh grianghraif agus/nó físeáin ghnéasacha, nó go ndéanfaidh an duine óg gníomh gnéasach os comhair ceamara gréasáin. D'fhéadfadh an ciontóir iarraidh ar an leanbh an teagmháil a choinneáil faoi rún, agus bagairt a dhéanamh go gcuirfead na grianghraif nó físeáin ar an idirlíon nó go roinnfead le cairde agus gaolta an linbh iad mura seolann an leanbh tuilleadh pictiúr nó mura n-íocann sé airgead.

Nuair a dhíríonn sé ar dhuine faoin aois (mionaoiseach), bíonn dhá phríomhspreagadh ag an gciontóir:

Uimh. 1 Suim ghnéasach i leanaí, nuair is é cuspóir an mhalartaithe sractha ábhar gnéasach a fháil (grianghraif agus/nó físeáin ina dtaispeántar an leanbh) nó chun caidreamh gnéasach a bheith aige leis as líne.

Uimh. 2 Suim gheilleagrach, nuair is é an cuspóir brabús a dhéanamh ón sracadh.

(D'fhéadfadh meascán den dá rud a bheith i gceist freisin.)

Cé go bhfuil an curaclam OSPS agus raon acmhainní ar fáil chun saincheisteanna sonracha a chur chun cinn, tá freagracht ar an gcóras oideachais a chinntiú go gcuirtear acmhainní chun dáta ar fáil chun déileáil leis na bagairtí nua do shábháilteacht scoláirí. Téann an acmhainn seo i ngleic le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne. Mapáiltear í de réir churaclam OSPS na Sraithe Sóisearaí agus tá sí le húsáid le scoláirí sa dara agus sa tríú bliain.

Féachtar san acmhainn seo, a cruthaíodh i gcomhpháirt leis an nGarda Síochána, le ceannairí agus múinteoirí scoile a chur ar an eolas faoi chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéantar ar leanaí. Féachtar freisin ar conas is féidir le scoil dul i ngleic leis an gceist, i gcomhar le tuismitheoirí na scoláirí. Tá trí cheacht san acmhainn chun tacú le scoileanna de réir mar a théann siad i ngleic leis an gceist i gcomhthéacs an chláir Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS).

Tógtar lear mór den ábhar sa réamhrá leis an acmhainn as tuarascáil Lárionad Cibearchoireachta na hEorpa '*Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children – Law Enforcement Perspective*'. Cuireadh ábhar forlíontach sna ceachtanna le chéile mar chuid d'fheachtas feachtas Europol maidir le comhéigean agus sracadh gnéasach leanaí ar líne. Sheol an Garda Síochána an tuarascáil agus an feachtas feachtas in Éirinn i mí an Mheithimh 2017.

Faisnéis chúlra agus comhthéacs

Tá leanaí ag baint níos mó agus níos mó úsáide as an idirlíon chun labhairt le daoine agus caidrimh a chruthú agus meastar gur cuid nádúrtha dá bhforbairt é sin. Tá athrú as cuimse tagtha ar iompar ar líne le blianta beaga anuas, agus bealaí nua cumarsáide ann, cumhdach idirlín níos fearr agus rochtain fheabhsaithe ar fhearais shoghluaiste. Taispeántar i dtaighde *Net Children Go Mobile* go raibh teagmháil ar líne ag duine as gach cúigear leanaí (22%) le daoine nár bhuail siad leo riamh.¹ Tá freagracht orainn go léir oideachas a chur ar leanaí chun iad féin a chosaint ar líne.

'Ar cheann de na rudaí nua atá ag teacht chun cinn in iompar ar líne tá feiniúm ar a dtugtar... comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne'.² Déantar cur síos air freisin mar 'dhúmhal ar cheamara gréasáin'. Mar chuid den choireacht seo atá ríomhaire-chumasaithe déantar dhúmhal ar dhuine ar cuireadh a ghrianghraf agus/nó a fhíseán gnéasach ar fáil i dtimpeallacht ar líne. Tá dhá mhórspreagadh chun comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéanamh leanaí; spreagadh gnéasach agus airgeadais.

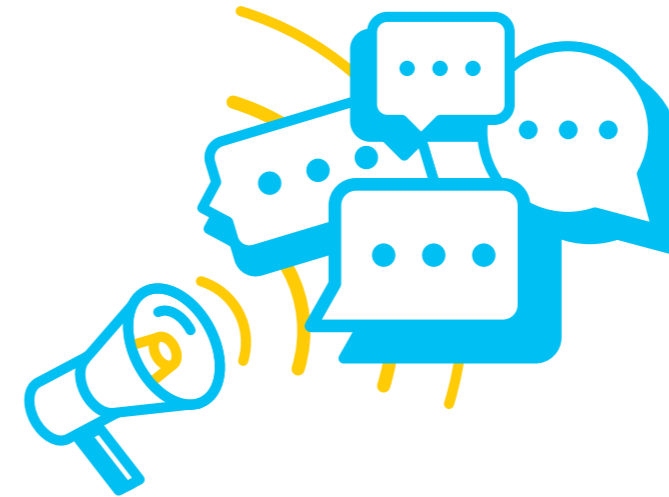
Téann ciontóirí i dteagmháil le leanaí ar líne chun grianghraif agus/nó físeáin ghnéasacha a fháil uathu. Chun é sin a dhéanamh oibríonn siad ar mhúinín an linbh, bíonn siad mór leis an duine óg agus meallann siad mionaoisigh chun comhrá gnéasaithe a chur ar bun agus gníomhartha gnéasacha a dhéanamh ar líne. Nuair a bheidh seilbh ag na ciontóirí ar na grianghraif agus/nó na físeáin ghnéasacha, b'fhéidir go n-ordóidís don leanbh tuilleadh íomhánna nó airgead a sheoladh, ag bagairt air go roinnfidh siad na híomhánna ar líne mura ndéanann an leanbh gach a ndeirtear leis a dhéanamh. Ní gá gur daoine fásta iad na ciontóirí, bíonn daoine ar comhaois leis an duine óg i gceist i gcásanna áirithe freisin.

Rinne an tIonad Náisiúnta do Leanaí ar Iarraidh agus a nDéantar Teacht i dTír Orthu (NCMEC) i Meiriceá³ anailís ar thuarascálacha⁴ CyberTipline⁵ agus fuarthas amach go raibh 78% de chiontóirí ag iarraidh ábhar gnéasach níos gáirsiúla den leanbh a fháil agus go raibh 7% ag iarraidh airgead nó earraí a fháil.⁶ Is cosúil gurb é sásamh gnéasach an té atá i mbun na coire an príomhrud a spreagann na daoine seo. Is minic le ciontóirí gearú ar a gcuid éileamh, ó thaobh líon na n-íomhánna/bhfíseán agus/nó leibhéal na tromchúise.⁷ Déanann ciontóirí eagraithe atá lonnaithe lasmuigh den Aontas Eorpach den chuid is mó cionta

atá spreagtha ag airgead agus is rud nua go leor é seo atá ag tarlú anois. Cás cáiliúil amháin de seo ab ea cás féinmharaithe buachaill 17 mbliana d'aois as Albain, ar dhírigh grúpa a bhí ag feidhmiú as na hOileáin Philipíneacha air. Imríodh cleas air páirt a ghlacadh i gcomhrá gáirsiúil ar Skype agus é ag ceapadh go raibh sé ag caint le cailín sna Stáit Aontaithe a bhí ar comhaois leis féin. D'iarr an ciontóir airgead air agus bhagair sé go gcuirfeadh sé íomhánna dó ina raibh sé nocht ar láithreáin líonraithe shóisialta mura n-íocfadh sé an t-airgead.⁸

Bhailigh an NCMEC faisnéis freisin inar tugadh sonraí faoi na seifteanna a imríonn ciontóirí ar dhaoine lena mealladh, agus roinnt comhbheart go minic:

- Cómhalartú – 'Taispeáin rud éigin domsa, agus taispeánfaidh mise rud éigin duitse'.
- Cruthaítear ceangal trí chairdeas/caidreamh rómánsúil a chruthú ar líne
- Úsáidtear cúpla aitheantas ar líne i gcoinne leanbh ar leith, mar dhuine atá i mbun comhéigin nó sracadh ar mhaithe le hábhar gnéasach a fháil agus é ag lígean air féin ag an am céanna gur cara dílis é nó íospartach báúil an chiontóra chéanna
- Ligeann siad orthu féin go bhfuil siad níos óige
- Ligeann siad orthu féin gur cailín iad nuair is fear atá ann i ndáiríre
- Faigheann siad rochtain ar chuntas meán sóisialta ar líne an linbh gan chead agus goideann siad ábhar gnéasach ina bhfuil páirt ag an leanbh
- Déantar taifeadadh ar an leanbh i ngan fhios dó féin agus é ar chomhrá físe
- Tairgtear rud éigin ar dtús don leanbh, cosúil le hairgead nó drugaí, ach ábhar atá gáirsiúil go gnéasach a fháil mar mhalairt air
- Ligeann siad orthu féin go bhfuil siad ag obair do ghníomhaireacht mainicíní
- Úsáidtear píosaí scannáin réamhthairfeadta, a chruthaítear le bogearraí speisialta nó a fhaightear ó shuíomhanna pornagrafaíochta agus suíomhanna ceamara ar a mbíonn caidreamh collaí ag dul amach beo⁹

Fuair an NCMEC amach gur bhagair 67% de chiontóirí go gcuirfidís ábhar gnéasach ar líne, agus gur bhagair 29% go sonrach é a phostáil in áit ina bhfeicfeadh muintir agus cairde an íospartaigh é. I measc na seifteanna eile a úsáideann na daoine a bhíonn i mbun na gcoireanna seo:

- Bagairt fhisiceach go ngortóidh siad nó go ndéanfaidh siad ciapadh gnéasach ar an leanbh nó ar a mhuintir
- Bagairt go gcuirfidh siad lámh ina mbás féin
- Bagairt go gcruthóidh siad ábhar gnéasach ina bhfuil an leanbh trí uirlisí eagarthóireachta digití a úsáid
- Próifíl bhréige a chruthú den leanbh mar dheia agus bagairt go bpostálfadís siad ábhar gnéasach ina bhfuil an leanbh páirteach
- Comhrá a bhí gáirsiúil go gnéasach a bhí acu leis an leanbh a shábháil agus bagairt go bpostálfadís siad ar líne é¹⁰

Ní lorgaíonn go leor leanaí aon chúnamh ná ní thugann siad tuairisc maidir lena n-ímní do na Gardaí toisc go mbíonn náire orthu faoin ábhar atá i seilbh an chiontóra nó toisc nach eol dóibh go bhfuil coir á déanamh orthu fiú. I gcomhthéacs idirghabhála is féidir a chosc, má úsáidtear clár feasachta ina rachfar i ngleic le tréithe an chomhéigin agus an tsractha ar líne a dhéantar ar leanaí, cuirfead leanaí agus daoine óga ar an eolas faoi chumarsáid ar líne atá inghlactha agus doghlactha, lena n-áirítear neamhdhleathacht roinnt cleachtas ar líne.

Coitiantacht agus Taighde

Ní mór tuilleadh taighde a dhéanamh ar chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéantar ar leanaí mar cheann de na feiniúm choiriúla nua atá ag teacht chun cinn sa ré dhigiteach. Tá dúshlán ag baint le raon an chomhéigin agus an tsractha ghnéasaigh ar líne a dhéantar ar leanaí a mheas toisc go bhféadfadh sé nach bhfuil cásanna á dtuairisciú agus nach bhfuil aon tacair shonraí ann a d'fhéadfaí a úsáid chun comparáid a dhéanamh. Níl aon staitisticí ar fáil i láthair na huairé ina dtugtar mionsonraí maidir le chomh coitianta is atá na cionta sin in Éirinn ach cuidíonn tuarascálacha a foilsíodh san Eoraip le déanaí chun pictiúr a thabhairt den chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéantar ar leanaí.

Bhí sé mar aidhm ag *tuarascáil Brookings*¹¹ an comhéigean cianda ar ábhar nó ar ghníomhaíocht ghnéasach a scagadh agus díriodh ar 78 cás lena raibh baint ag 1,397 íospartach. Luann an t-údar nach bhfuil anseo ach cuid Pháidín den mheacan, agus go gcreidtear go bhfuil idir 3,000 agus 6,500 íospartach i gceist i ndáiríre. As an 78 cás, bhain 71% le mionaoisigh agus bhain 18% le meascán de mhionaoisigh agus de dhaoine fásta.¹²

Tarraingíonn sonraí NCMEC aird ar phríomhthorthaí sa réimse seo freisin. Fuair CyberTipline 1,428 tuairisc maidir le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a rinneadh ar leanaí ó mhí Dheireadh Fómhair 2013 go dtí mí Aibreáin 2016. Dar le NCMEC go bhfuil na tuairiscí sin ag dul i méid ó thosaigh CyberTipline ag rianú an fheiniméin seo i mí Dheireadh Fómhair 2013. Sna chéad dá bhliain iomlána, idir 2014 agus 2015, bhí méadú 90% ar líon iomlán na dtuairiscí. Leanadh den phatrún sin, agus tuairiscí ardaíthe 150% sna chéad chúpla mí de 2016 i gcomparáid le líon na dtuairiscí sa tréimhse chéanna in 2014.¹³

Fuair Aonad Frith-Fhuadach agus Sractha (AKEU) na Gníomhaireachta Coireachta Náisiúnta sa Ríocht Aontaithe 1,247 tuairisc maidir le cionta ar measadh iad mar dhúmhal ríomhaire-chumasaithe in 2016, níos mó ná trí oiread an fhigiúir don bhliain roimhe sin (386).¹⁴ Sonraíodh an rud a spreag an ciontóir i 738 den 1,247 cás, agus bhí formhór na gcásanna (665) á spreagadh ag airgead.¹⁵

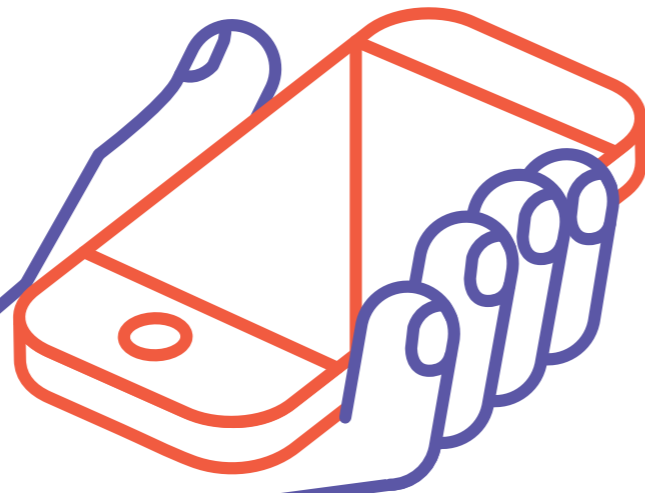
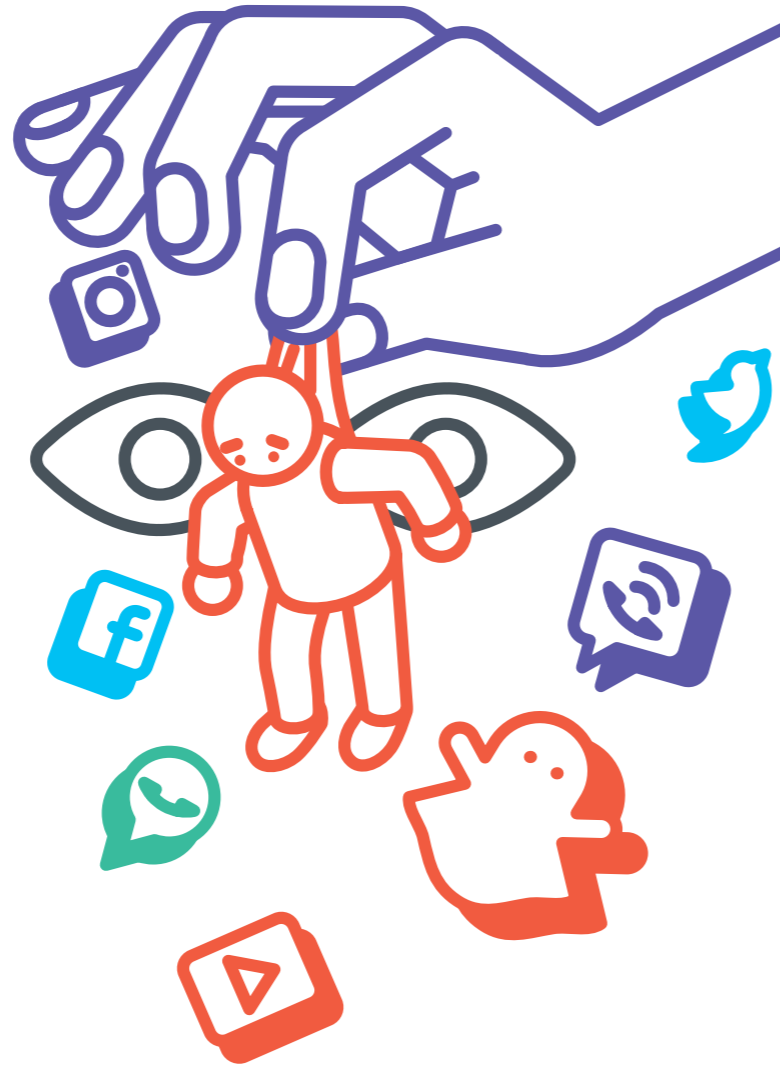
Is fir a bhíonn i gceist de ghnáth leis na ciontóirí arb é a bpríomhspreagadh ábhar gnéasach agus/nó sochair ghnéasacha a fháil as líne, feidhmíonn siad ina n-aonar ach roinneann siad nó malartaíonn siad an t-ábhar a fhaightear, gníomhaíonn siad ar leibhéal idirnáisiúnta nó náisiúnta araon, díríonn siad ar mhná/chailíní, agus b'fhéidir go bhfuil aithne phearsanta acu ar an duine.¹⁶ Maidir leis na ciontóirí arb é a bpríomhspreagadh airgead a fháil, bíonn idir fhir agus mhná i gceist leo, bíonn siad ina mbaill d'fhiontar coireachta eagraithe, feidhmíonn siad i bhfoirne lonnaithe i dtíortha i mbéal forbartha, feidhmíonn siad ar bhonn idirnáisiúnta nó náisiúnta, díríonn siad ar fhir/bhuachaillí atá lonnaithe i dtíortha ina labhraítear an teanga chéanna agus ní bhíonn aithne phearsanta acu ar an íospartach.¹⁷

Áirítear le saintréithe na leanaí a bhíonn páirteach i gcásanna de chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne:

- Saontacht na leanaí, ar leibhéal caidrimh nó ar leibhéal teicniúil
- Easpa rialúcháin/rannpháirtíochta na dtuismitheoirí in iompar ar líne
- Toilteanas ábhar gnéasach a chruthaigh sé/sí féin a roinnt
- Lear mór ama á chaitheamh ar líne gach lá
- Líonraí sóisialta agus bealaí cumarsáide eile ar líne in úsáid, go háirithe trí fhearais shoghluaiste
- Cairdeas le strainséirí
- Comhráite gnéasaithe le strainséirí
- Easpa eolas teicniúil faoi chontúirt an idirlín¹⁹

D'fhéadfadh iarmhairtí tromchúiseacha, diúltacha bheith ann d'fholláine leanaí a bhíonn páirteach i gcásanna de chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne. Fuarthas amach i staidéar NCMEC gur fhulaing leanaí raon torthaí diúltacha go minic, lena n-áirítear éadóchas, eagla, imní agus dúlagar.¹⁹ Tabhair faoi deara go bhfuil na saintréithe sin infheidhme go háirithe i gcás leanaí agus daoine óga a bhfuil riachtanais speisialta oideachais agus míchumais acu toisc gur mó an seans go mó go mbeidís níos goilliúnaí nó go ndéanfaí íospartaigh díobh ná iad sin nach bhfuil aon riachtanais ná míchumais acu.

Dar le saineolaithe um Shracadh Gnéasach Leanaí ó phobal Ardán Ildisciplíneach na hEorpa i gCoinne Bagairtí Coiriúla (EMPACT-Cyber-CSE), fuarthas fógraí maidir le cásanna de chomhéigean agus sracadh gnéasach leanaí ar líne trí fhoinsí éagsúla. Thug na híospartaigh, daoine muinteartha nó múinteoirí tuairisc dhíreach ar thart ar 70%.²⁰

Creat Dlí

Is cionta iad comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne leanaí in Éirinn faoin Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998 agus faoin Acht um Cheartas Coiriúil (Ord Poiblí), 1994. Rinneadh athrú le déanaí ar an Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998 leis an Acht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha), 2017.

An tAcht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998

(arna leasú ag an Acht um an Dlí Coiriúil [Cionta Gnéasacha], 2017)

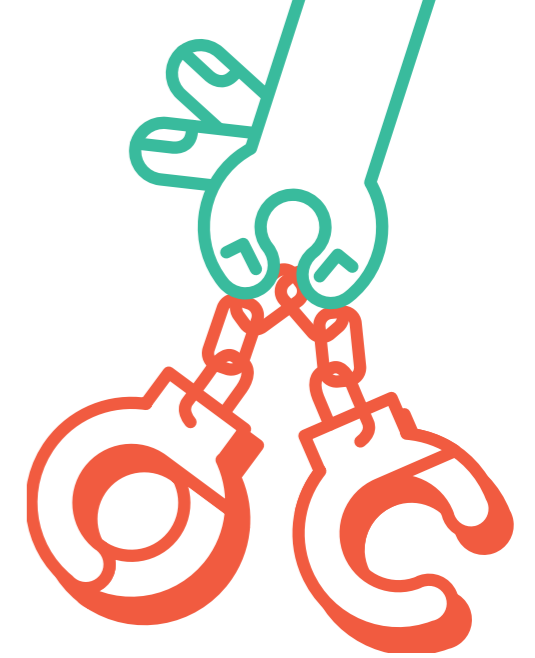
Cuimsítear comhroinnt íomhánna gáirsiúla de mhionaoisigh san Acht um Gháinneáil ar Leanaí agus Pornagrafaíocht, 1998. Ceapadh an t-acht sin chun leanaí a chosaint ó theacht i dtír. Sainítear “leanbh” san Acht mar: “duine faoi bhun 18 mbliana d’aois.” Má roinntear nó má stóráiltear íomhánna nó físeáin ghnéasacha de leanbh ar fhearais is féidir an t-acht seo a ghairm, sa mhéid is go sásaíonn an t-ábhar an sainmhíniú ar phornagrafaíocht leanaí. Ba cheart caitheamh le híomhánna gáirsiúla féintáirgthe a mhalartaíonn ógánaigh, faoi bhun 18 mbliana d’aois, mar phornagrafaíocht leanaí.

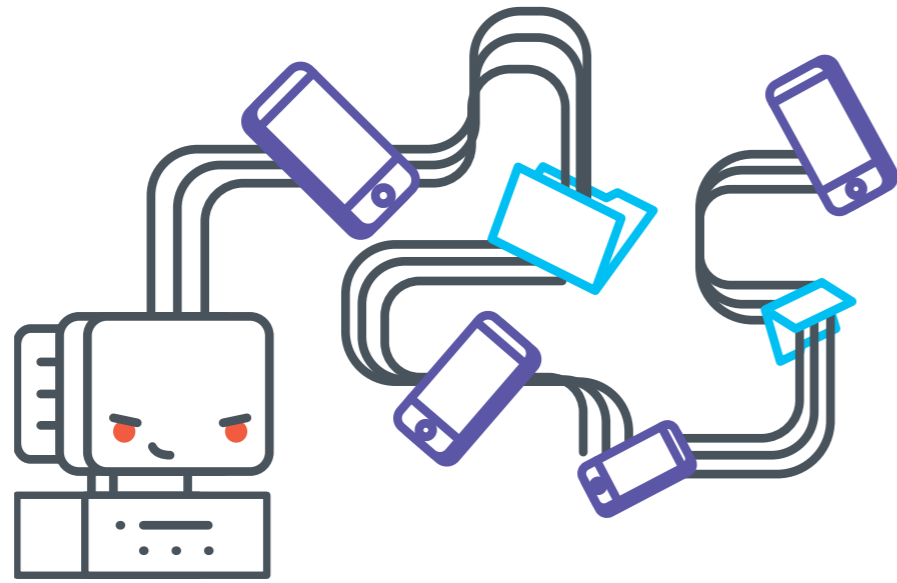

Sainítear pornagrafaíocht leanaí san Acht mar:

- (a) Aon amharcléiriú –
- (i) a thaispeánann duine nó, i gcás doiciméid, a bhaineann le duine is leanbh nó a chuirtear i láthair mar leanbh agus atá ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach nó a chuirtear i láthair amhail is dá mbeadh sé nó sí ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach,
 - (ii) a thaispeánann duine nó, i gcás doiciméid, a bhaineann le duine is leanbh nó a chuirtear i láthair mar leanbh agus atá ag breathnú ar aon ghníomhaíocht den sórt sin ag aon duine nó daoine nó a chuirtear i láthair amhail is dá mbeadh sé nó sí ag breathnú ar aon ghníomhaíocht den sórt sin ag aon duine nó daoine, nó
 - (iii) arb é a phríomhthréith limistéar ginitíúil nó anasach linbh a chur i láthair chun críche gnéasaí,
- (b) Aon chlosléiriú ar dhuine is leanbh nó a léirítear mar leanbh agus atá ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach nó a léirítear amhail is dá mbeadh sé nó sí ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach fhollasach,
- (c) Aon amharcléiriú nó closléiriú a mholann, a spreagann nó a chomhairlíonn aon ghníomhaíocht ghnéasach le leanaí ar ghníomhaíocht í is cion faoi aon achtachán, nó
- (d) aon amharcléiriú nó cur síos ar leanbh, nó aon fhaisnéis a bhaineann le leanbh, a thugann le fios nó arb intuigthe as go bhfuil an leanbh ar fáil lena úsáid nó lena húsáid chun teacht i dtír gnéasach a dhéanamh air nó uirthi de réir bhrí alt 3.

Faoi alt 3 is cion é leanbh a úsáid chun teacht i dtír gnéasach a dhéanamh air nó uirthi. Mar a fhoráiltear in alt 3(2): duine – (a) a ghabhfaidh nó (b) a choinneoidh leanbh, nó a shrianfaidh sairse phearsanta linbh, chun teacht i dtír gnéasach a dhéanamh air nó uirthi, beidh sé nó sí ciontach i gcion agus dlífear, ar é nó í a chiontú ar díotáil.

Sainítear teacht i dtír gnéasach mar: “cuireadh a thabhairt don leanbh nó an leanbh a aslú nó a chomhéigniú chun páirt a ghlacadh in aon ghníomhaíocht ghnéasach is cion faoi aon achtachán, cuireadh a thabhairt don leanbh nó an leanbh a aslú nó a chomhéigniú chun páirt a ghlacadh in aon ghníomhaíocht de chineál gnéasach nó mígheanasach nó chun breathnú ar aon ghníomhaíocht den sórt sin.”

Maidir le pornagrafaíocht leanaí a tháirgeadh: duine a earcaíonn, a chomhéigniú nó a ordaíonn do leanbh chun gabháil do striapachas leanaí nó do tháirgeadh pornagrafaíochta leanaí agus a ghnóthaíonn go feasach ó na gníomhaíochtaí sin, beidh sé ciontach i gcion. Ina theannta sin, luaitear in alt 5A go mbeidh duine a fhreastalaíonn go feasach ar léiriú pornagrafaíochta ciontach i gcion. Cuimsítear le freastal ar léiriú pornagrafaíochta úsáid a bhaint as teicneolaíochtaí digiteacha chun amharc ar fhíseáin sruthaithe beo nó taifeadta ina dtaispeántar leanbh ag gabháil do ghníomhaíocht ghnéasach, nó ina ndírítear go sonrach ar bhaill ghiniúna linbh. Dá bhrí sin, maidir le cás de shracadh nó comhéigean gnéasach ar líne, déantar cionta tromchúiseacha faoin reachtaíocht reatha leasaithe.

I mbeagán focal, is féidir le gach cás a bhaineann le híomhánna gáirsiúla de leanaí a chruthú, a dháileadh nó a shealbhú a bheith ina chás coiriúil agus ba cheart tuairisc maidir lena leithéid a thabhairt don Gharda Síochána. Éilítear leis an Acht um Cheartas Coiriúil (Faisnéis faoi Chionta in aghaidh Leanaí agus Aosaigh Shoghonta a Choimeád Siar), 2012, oibleagáid chun faisnéis a thabhairt don Gharda Síochána sna cásanna sin. **Tugtar imlíne san Acht um Thús Áite do Leanaí, 2015 ar na ceanglais tuairiscithe a chuirtear ar mhúinteoirí (agus ar “dhaoine sainordaithe” eile a oibríonn le leanaí) chun tuairisc a chomhdú le Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.**

Cad iad na pionóis?

Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara i gcásanna ina ndéantar ábhar gáirsiúil féinchothaithe nó féinphiceanna ina bhfuil an duine nocht, is féidir gurb é an duine sin cruthaitheoir, dáileoir agus an té a bhfuil ábhar mídhleathach ina sheilbh aige. Ceapadh an dlí sa réimse seo chun leanaí a chosaint ó theacht i dtír orthu agus gan coir a dhéanamh dá ngníomhaíochtaí meargánta. Mar sin féin, beidh cur chuige éagsúil ó Stáisiún Gardaí go Stáisiún Gardaí. Níl aon phrótocal i bhfeidhm i láthair na huairé don Gharda Síochána maidir le déileáil le féinphiceanna d’ógánaigh nocht.

Mar gheall nach raibh sé i gceist go ndéileálfadh an t-acht le féinphiceanna de dhéagóirí nocht, ach le daoine a bhí ciontach as íomhánna de mhí-úsáid leanaí a thrádáil, tá na pionóis faoin acht dian. Áirítear leis na pionóis príosúnacht, fíneáil agus bheith curtha ar chlár na gciontóirí gnéis.

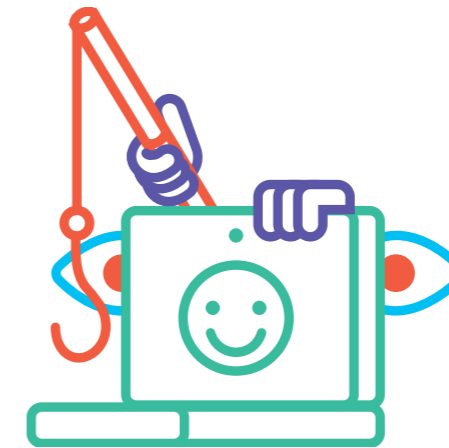
I gcás cionta áirithe bíonn an rogha ann maidir le cibé ar cheart an duine a chur ar an gclár (mar shampla, i gcás go bhfuil an bheirt atá i gceist gar in aois). Mar sin féin, i gcás cionta ina ndéantar pornagrafaíocht leanaí a chruthú, a dháileadh agus a shealbhú níl a leithéid de rogha ann in aon chor. Dá bhrí sin má chiontaítear duine as cion mar sin, cuirfeadh an duine sin go huathoibríoch ar an gclár ar feadh 2½ bhliain ar a laghad.

An tAcht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha), 2017

Leis an Acht um an Dlí Coiriúil (Cionta Gnéasacha), 2017 a ritheadh le déanaí cruthaítear cionta nua chomh maith le reachtaíocht reatha a leasú (mar atá leagtha amach thuas).

Fágann Alt 6 gur cion é a chur faoi deara go hintinneach do leanbh féachaint ar ghníomhaíocht ghnéasach. Duine a gheofar ciontach sa chion sin, ar é nó í a chiontú, dlífeadh príosúnacht ar feadh téarma nach faide ná 10 mbliana a chur air nó uirthi.

Cruthaíonn alt 8 cion má dhéantar “Teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide a úsáid chun teacht i dtír gnéasach ar leanbh a éascú.” Foráiltear leis:

Cosaint Leanaí

Uimh. 1 Duine a dhéanann cumarsáid trí bhíthin teicneolaíocht faisnéise agus cumarsáide le duine eile (lena n-áirítear leanbh) chun teacht i dtír gnéasach ar leanbh a éascú ag an duine sin nó ag aon duine eile, beidh sé nó sí ciontach i gcion agus dlífeadh, ar é nó í a chiontú ar díotáil, príosúnacht ar feadh téarma nach mó ná 14 bliana.

An tAcht um Cheartas Coiriúil (Ord Poiblí) 1994

Pléitear cionta i dtaca le dúmhál agus sracadh in alt 17.

Uimh. 1 Is cion é ag aon duine aon éileamh gan údar a dhéanamh go bagrach d’fhonn gnóchan a fháil dó féin nó do dhuine eile nó le hintinn é a bheith ina chúis le cailleanas do dhuine eile.

Cé nach bhfuil aon sainmhíniú san Acht ar ‘bagrach’, sainíodh brí an fhocail i gcás dlí. I gcás *Thorne v Motor Trade Association* (1937) shonraigh an chúirt ‘go dtabharfar forléiriú saor ar an bhfocal bagrach, agus nach mbeidh sé teoranta do bhagairtí foréigin ach go gcuimseofar leis bagairtí maidir le haon ghníomh a bheidh díobhálach nó gránna don duine a ndéanfar é ina choinne nó ina coinne.’ Chuimseofaí leis an sainmhíniú ar bhagairtí maidir le grianghraif/físeáin gháirsiúla a fhoilsiú ar líne.²¹

Reachtaíocht Eile is Infheidhme

Is ionann an reachtaíocht a bhfuil cuntas air thuas agus na dlíthe a phléann go díreach le comhéigean agus sracadh gnéasach. Tá forálacha reachtúla eile ann a bhféadfadh feidhm a bheith leo freisin ag brath ar imthosca an cháis ar leith, féach Aguisín 10.

Tuarascáil ar Chumarsáid Dhíobhálach agus Sábháilteacht Dhigiteach 2016

D’fhoilsigh an Coimisiún um Athchóiriú an Dlí Tuarascáil le déanaí ar réimse na cibearchoireachta agus saincheisteanna gaolmhara eile ar líne. Tá Dréacht-Bhille ar Chumarsáid Dhíobhálach agus Sábháilteacht Dhigiteach²² in Aguisín A den Tuarascáil ina dtugtar aghaidh ar chibearchoireacht a chuireann isteach ar shábháilteacht phearsanta, ar phríobháideacht agus ar chlú.

Faoin mBille is cion a bheidh ann íomhá dhlúthphearsanta a dháileadh gan toiliú, nó bagairt sin a dhéanamh, le hintinn díobháil a chruthú, íomhá dhlúthphearsanta a ghlacadh nó a dháileadh gan toiliú, agus teachtaireacht bhagartha nó bhréige a dháileadh.

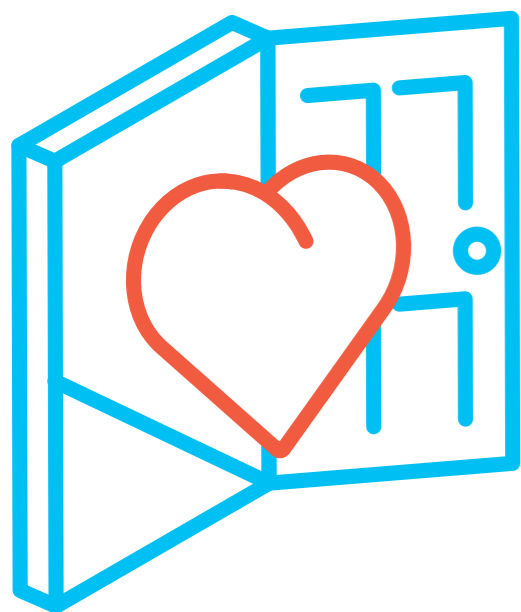
An tAcht um Thús Áite do Leanaí, 2015

Tugtar cuntas san Acht um Thús Áite do Leanaí, 2015 ar na ceanglais tuairiscithe a chuirtear ar mhúinteoirí mar ‘dhaoine sainordaithe’. Tá dualgas dlíthiúil ar mhúinteoirí tuairisc a thabhairt do Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach, má bhíonn a fhios acu, má chreideann siad nó má tá fothaí réasúnacha acu le creidiúint go bhfuil dochar á dhéanamh do leanbh, go ndearnadh dochar do leanbh nó go bhfuil leanbh i mbaol dochair. Tá dualgas dlíthiúil ar mhúinteoirí freisin aon nochtadh a dhéanann leanbh a thuairisciú.

Luaitear san acht i gcás go bhfuil a fhios ag “duine sainordaithe” (lena n-áirítear múinteoir cláraithe leis an Chomhairle Múinteoireachta), go gcreideann sé nó sí nó go mbíonn fothaí réasúnacha aige nó aici le hamhras bheith air nó uirthi, ar bhunús na faisnéise a fuair sé nó sí, nó a chuirtear faoina bhráid nó faoina bráid i rith a f(h)ostaíochta nó g(h)airme mar dhuine sainordaithe (a) go ndearnadh dochar do leanbh, (b) go bhfuil dochar á dhéanamh do leanbh, nó (c) go bhfuil leanbh i mbaol dochair, tuairisceoidh sé nó sí, a luaithé agus is indéanta go praiticiúil, an fhaisnéis, creideamh nó amhras sin, de réir mar a bheidh, chuig Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.

Cuimsítear drochúsáid ghnéasach leis an sainmhíniú ar “dhíobháil”. Sainítear drochúsáid ghnéasach faoi Acht 2015 mar “chion i gcoinne an linbh, áirítear iad seo a leanas i measc na gcionta sonraithe:

- Alt 4** (cead a thabhairt leanbh a úsáid le haghaidh pornagrafaíochta leanaí);
- Alt 4a** (striapachas leanaí nó táirgeadh pornagrafaíochta leanaí a eagrú etc.);
- Alt 5A** (rannpháirtíocht linbh i léiriú pornagrafaíochta);
- Alt 8** (úsáid as teicneolaíocht na faisnéise agus na cumarsáide chun teacht i dtír gnéasach ar leanbh a éascú)

Ní mór gach ábhar inní faoi dhrochúsáid ghnéasach a chur isteach mar thuarascáil faoi shainordú chuig Tusla. Ní mór Tusla a chur ar an eolas faoi na rioscaí go léir do leanaí, toisc nach gciallaíonn fáil réidh le riosca amháin nach mbeidh aon leanaí eile i mbaol. D'fhéadfadh an fhaisnéis a bhíonn i nochtadh a bheith ríthábhachtach don mheasúnú a dhéanamh Tusla ar an riosca do leanbh eile anois nó sa todhcháí.

Má fhaigheann ball foirne nochtadh ó scoláire maidir le comhéigean agus teacht i dtír gnéasach ar líne ar leanbh, ní mór na Nósanna Imeachta maidir le Caomhnú Leanaí i mBunscoileanna agus i Scoileanna Iarbhunscoile, 2017 a leanúint.

Rudaí nach mór smaoineamh orthu nuair atá nochtadh i gceist

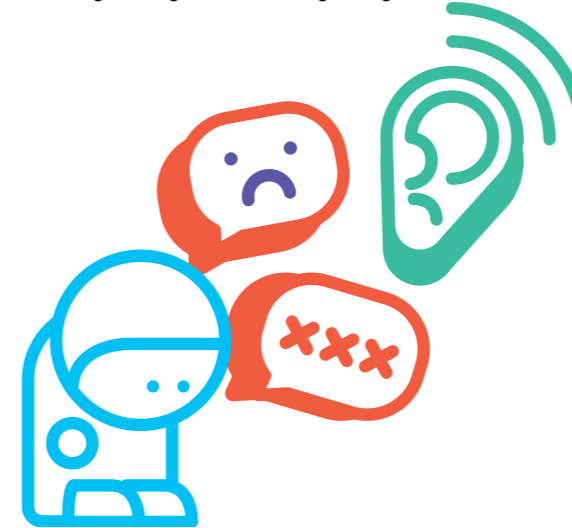
Dualgas cúraim na scoile:

Tá sé seanbhunaithe go bhfuil dualgas cúraim ag scoil i leith a scoláirí. Mar gheall ar a bhfuil i gceist le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne, is féidir an argóint a dhéanamh ar aon nós, go mbeifear ag súil go nglacfaidh an scoil céimeanna lena chinntiú go mbíonn a scoláirí ar fad ar an eolas ar chontúirtí agus iarmhairtí na gníomhaíochta sin. Tá sé de fhreagracht ar gach scoil cur le cosc mí-úsáide agus faillí leanaí trí sholáthar curaclaim. Sa chomhthéacs sin tugtar aghaidh ar an mbealach is fearr le haghaidh a thabhairt ar chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne leanaí i gcomhthéacs na gclár Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS) agus Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta (OCG). Tá na modúil ar shábháilteacht phearsanta, folláine mothúchán, agus caidrimh agus gnéasacht ábhartha go háirithe d'fholláine agus do chosaint leanaí.

Is ceart do scoileanna cur chuige gníomhach a ghlacadh chun an caighdeán cúraim atáthar ag súil uathu a chomhlíonadh agus é sin a dhéanamh trí oideachas a chur ar scoláirí agus beartais agus nósanna imeachta láidre, a ndearnadh taighde maith orthu a bheith i bhfeidhm acu. Faoi na Nósanna Imeachta maidir le Caomhnú Leanaí i mBunscoileanna agus i Scoileanna Iarbhunscoile, 2017, iarrtar ar scoileanna Ráiteas Cosanta Leanaí a scríobh agus a chur ar taispeáint. Ráiteas scríofa é sin ina sonraítear na nósanna imeachta atá i bhfeidhm lena chinntiú go gcosnaítear leanaí ó dhíobháil. Éilítear sna nósanna imeachta sin go mbeidh ainm an Teagmhálaí Ainmnithe agus an duine ionaid scríofa sa Ráiteas Cosanta Leanaí agus gur cheart go mbeadh an ráiteas ar taispeáint in áit fheiceálach, gar do phríomhdhoras isteach na scoile.

Folláine

Tá sé an-tábhachtach go gcruthódh scoileanna timpeallacht thacúil do scoláirí ar íospartaigh de chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne iad. Ba cheart go smaoineodh scoileanna ar dhul i ngleic le haon saincheisteanna a éiríonn trí fheachtais feasachta agus clár chuí um oideachas caidrimh agus gnéasachta. Is féidir leis an tionchar a bhíonn ag comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne ar fholláine duine a bheith an-tromchúiseach. Má bhí baint ag ball den teaghlach nó ag cara leis na hiomhánna gáirsiúla a chruthú/fháil, b'fhéidir nach mbeadh sé sábháilte don leanbh dul abhaile

an tráthnóna sin. Ba cheart labhairt le Tusla agus leis na Gardaí agus ba cheart don scoil aird a thabhairt ar a gcomhairle. Má tá an scoláire trína chéile agus cráite moltar leas a bhaint as seirbhísí chomhairleoir na scoile, nuair is féidir.

Dea-Chleachtas chun déileáil le nochtadh

Ba cheart go leagfaí amach sa bheartas na prótacail atá le leanúint i gcás nochtadh maidir le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne. Ba cheart go mbeadh cleachtais um chosaint leanaí sa nós imeachta a leanfar.

Seo na céimeanna ba cheart a ghlacadh má fhaigheann tú féin nó aon chomhalta foirne eile nochtadh ó scoláire maidir le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne:

Uimh. 1 Éist go tacúil leis an scoláire. D'fhéadfadh leanbh a bhfuil nochtadh á dhéanamh aige a bheith trína chéile agus leochaileach. Tá sé tábhachtach go dtabharfaí tús áite don leanbh i gcónaí agus nochtadh á fháil. Ba cheart go mbeadh an múinteoir a fhaigheann an nochtadh cúramach gan dochar a dhéanamh don mhúinteoir a léirigh an leanbh ann trí labhairt leis. Tá sé tábhachtach, áfach, go mbíonn an múinteoir soiléir go mbeidh gá an Teagmhálaí Ainmnithe a chur ar an eolas. Ba cheart go n-éistfeadh an múinteoir, gan aon bhreith a thabhairt ar a bhfuil á rá ag an leanbh.

Uimh. 2 Taifead an nochtadh, i bhfocail an linbh féin. Is é ról an mhúinteora tacú leis an scoláire, in ionad an eachtra a fhiosrú. Níor cheart an leanbh a cheistiú seachas má tá na sonraí a thugann sé/sí doiléir. Ba cheart don mhúinteoir ceisteanna oscailte a chur agus treoircheisteanna a sheachaint.

Uimh. 3 Cuir an Teagmhálaí Ainmnithe, tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí agus na Gardaí ar an eolas. Tá sé tábhachtach a rá nach mór GACH ábhar inní faoi dhrochúsáid ghnéasach, lena n-áirítear sracadh gnéasach, a chur isteach mar thuarascáil faoi shainordú chuig Tusla. Nuair a fhaigheann múinteoir nochtadh, is é a chéad phointe teagmhála ná Teagmhálaí Ainmnithe na scoile. Ba cheart don mhúinteoir cuntas maidir leis an nochtadh a chur ar aghaidh chuig an Teagmhálaí Ainmnithe, atá freagrach as a chinntiú go leantar

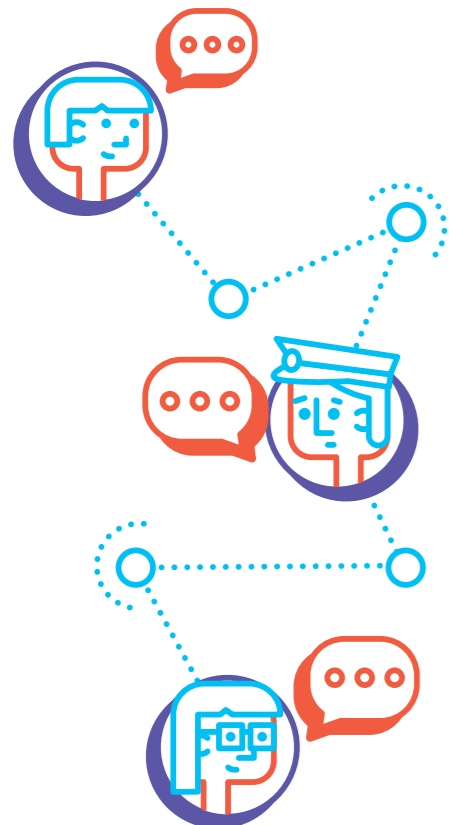
nósanna imeachta maidir le tuairisciú. Cuirfidh an Teagmhálaí Ainmnithe agus an múinteoir an cás ar aghaidh ansin chuig na Gardaí i gcomhair imscrúdú agus cuirfidh siad comthuarascáil maidir leis an nochtadh faoi bhráid Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach. Ba cheart a insint do thuismitheoirí an linbh go bhfuil tuarascáil maidir lena leanbh á cur i dtoll a cheile, sin mura gcuirfidh a leithéid de rud an leanbh i mbaol breise díobhála. Glacfaidh an Teagmhálaí Ainmnithe, seachas an múinteoir lena mbaineann, an cúram maidir leis na tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí a chur ar an eolas. Ba cheart don Teagmhálaí Ainmnithe taifead a dhéanamh i gcónaí den bhealach ar láimhseáladh an nochtadh, ag tabhairt sonraí maidir le haon tuairiscí/atreoruithe a rinneadh. I gcás ina bhfuil amhras ar bith ar an Teagmhálaí Ainmnithe faoi nósanna imeachta tuairiscithe ba cheart don Teagmhálaí Ainmnithe comhairle Tusla a lorg.

Uimh. 4 Cinntigh go bhfaigheann an leanbh an tacaíocht riachtanach. Is dóigh go mbeidh an leanbh trína chéile agus go dteastóidh tacaíocht thréadach uaidh nó uaidh nuair a bheidh an nochtadh á dhéanamh aige/aici agus ina dhiaidh sin. Ba cheart don mhúinteoir an scoláire a chur ar aghaidh chuig treoirchomhairleoir, séiplíneach agus córas cúraim thréadaigh na scoile. B'fhéidir gur mhaith leis an scoil a mheabhrú don leanbh freisin go bhfuil seirbhísí Líne Chabhreach na Leanaí ar fáil (Teileafón: 1800 66 66 66, Téacs: 50101).

Atreoruithe

Tá ról tacúil, ní imscrúdaitheach, ag an scoil agus í ag dul i ngleic le heachtraí ina mbíonn scoláire ina íospartach mar gheall ar chomhéigean agus sracadh gnéasach ar líne. Ba cheart a lua go soiléir i mbeartais scoile, de réir *Tús Áite do Leanaí* agus *Nósanna Imeachta maidir le Caomhnú Leanaí i mBunscoileanna agus i Scoileanna Iarbhuscoile*, go gcuirfear gach eachtra a bhaineann le hÍomhánna Gáirsiúla leanaí ar aghaidh chuig na Gardaí agus chuig Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.

Ba cheart go lorgódh pearsanra scoile a gcomhairle dlí féin, a luaithe agus is féidir, go háirithe faoi conas aon fhianaise a d'fhéadfaí a chur faoina mbráid a láimhseáil. D'fhéadfadh sé bheith úsáideach do scoileanna tagairt a dhéanamh dá gcomhlacht bainistíochta (e.g. Bord Oideachais agus Oilíúna, Comhchoiste na mBainisteoirí, Cumann na Scoileanna Pobail is Cuimsitheacha) mar fhoinsé tacaíocht dlí. Ní comhairle dlí atá san fhaisnéis atá sa cháipéis seo.

Atreoruithe chuig gníomhaireachtaí eile

- Cuir na Gardaí ar an eolas.** Ba cheart go n-atreoródh scoileanna gach cás chuig na Gardaí, a bhfuil acmhainní níos fearr acu le cinneadh ar tharla cion agus chun fiosrúchán a dhéanamh.
- Téigh i gcomhairle le Tusla, an Ghníomhaireacht um Leanaí agus an Teaghlach.** Beidh gá comhairle a fháil ó Tusla maidir le tacaíocht a thabhairt do na scoláirí atá i gceist. Má tá amhras ort go ndearnadh drochúsáid ghnéasach ar leanbh, caithfidh an múinteoir atá cláraithe agus an Teagmhálaí Ainmnithe tuascáil faoi shainordú a chur isteach le chéile chuig Tusla agus an cás a chur ar aghaidh chuig na Gardaí freisin i gcomhair imscrúdú.
- Cuir tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí ar an eolas.** Caithfear an chumarsáid sin a láimhseáil go goilliúnach agus a bhainistiú go stuama. B'fhéidir nach raibh a fhios ag tuismitheoirí go raibh a leanbh i gcaidreamh ar líne nó b'fhéidir gur chuir siad cosc iomlán ar a leanbh a bheith ag gabháil do chaidreamh rómánsúil. Míneigh do na tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí go bhféadfadh tuilleadh tacaíochta a bheith ag teastáil ón leanbh agus déan cinnte go bhfuil a fhios ag na tuismitheoirí/caomhnóirí/cúramóirí conas teacht ar an tacaíocht riachtanach.
- Téigh i dteagmháil le [hotline.ie](http://www.hotline.ie).** Is féidir tuairisc faoi phornagrafaíocht leanaí nó íomhánna/físeáin ina dtaispeántar gníomhaíocht mhídhleathach eile a thabhairt do [hotline.ie](http://www.hotline.ie). Tá uirlisí ag gach soláthróir seirbhíse idirlín, lena n-áirítear seirbhísí meán sóisialta, ar féidir leas a bhaint astu chun tuairisc a thabhairt faoi ábhar mídhleathach agus chun é a bhaint. Tá gach ábhar atá laistigh den sainmhíniú ar pornagrafaíocht leanaí mídhleathach agus bainfear é. Cuireann formhór na seirbhísí meán sóisialta cosc freisin ar chomhroinnt neamhthoiteanach ábhar dlúthphearsanta agus bainfidh siad é nuair a inseofar dóibh go bhfuil a leithéid ann.

Fonótaí

- O'Neill, B. & Dinh, T. (2015). *Net Children Go Mobile: Full findings from Ireland*. Baile Átha Cliath: Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath, 4.
- Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh i ndáil le Comhar agus Oilíúint i bhForfheidhmiú an Dlí, “*Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children – Law Enforcement Perspective*,” (2017), 9. Ar fáil ag: europol.europa.eu/sites/default/files/documents/online_sexual_coercion_and_extortion_as_a_form_of_crime_affecting_children.pdf
- Is corparáid neamhbhrabúis é an Lárionad Náisiúnta do Leanaí ar Iarraidh agus Leanaí a ndéantar Dúshaothrú Orthu, agus tá sé mar mhisean acu cabhrú chun leanaí atá ar iarraidh a chuardach, sracadh gnéasach ar leanaí a laghdú agus íospairt leanaí a chosc. Tá tuilleadh faisnéise ar fáil ag missingkids.com/About
- Cuireann CyberTipline ar chumas soláthraithe seirbhíse poiblí agus leictreonaice tuairisc a thabhairt ar eachtraí ar líne (agus trí uimhreacha saorghlao) de mhealladh leanaí ar líne ina ndéantar gníomhartha gnéasacha, ainteagmháil ghnéasach leanaí seach-theaghlach, pornagrafaíocht leanaí, turasoireacht ghnéis leanaí, gáinneáil ghnéis ar leanaí, ábhair gháirsiúla gan iarraidh a sheoltar chuig leanbh, ainmneacha fearainn míthreoracha agus focail nó íomhánna digiteacha míthreoracha ar an idirlíon.
- Janos Wolak agus David Finkelhor, “*Sextortion: findings from a survey of 1,631 victims*,” (2016). Ar fáil ag: missingkids.org/en_US/documents/2016_Crimes_Against_Children_Research_Center_-_Sextortion_Research.PDF
- Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh i ndáil le Comhar agus Oilíúint i bhForfheidhmiú an Dlí, (2017), 10
- Ibid.*, 13
- Ibid.*, 11
- Ibid.*, 12
- Ibid.*, 12
- Tuascáil Brookings, “*Sextortion: Cybersecurity, teenagers, and remote sexual assault*,” (2016). Ar fáil ag: brookings.edu/wp-content/uploads/2016/05/sextortion1-1.pdf
- Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh i ndáil le Comhar agus Oilíúint i bhForfheidhmiú an Dlí, (2017), 14
- Ibid.*, 14
- Cuid den fhaisnéis ar fáil ag: nationalcrimeagency.gov.uk/news/960-help-available-for-webcam-blackmail-victims-don-t-panic-and-don-t-pay Comhroinneadh faisnéis bhreise ar chás-sonraí 2016 le EC3 (Lárionad Cibearchoireachta na hEorpa) nuair a iarradh í.
- Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh i ndáil le Comhar agus Oilíúint i bhForfheidhmiú an Dlí, (2017), 14-15
- Ibid.*, 16
- Ibid.*, 17
- Ibid.*, 17-18
- Ibid.*, 18
- Ibid.*, 21
- citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_offences/public_order_offences_in_ireland.html
- An Coimisiún um Athchóiriú an Dlí, “*Harmful Communications and Digital Safety*,” (2016). Ar fáil ag: lawreform.ie/_fileupload/Final%20Report%20on%20Harmful%20Communications%20and%20Digital%20Safety%2021%20Sept%20PM.pdf

Saothair Luaite

Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh i ndáil le Comhar agus Oilíúint i bhForfheidhmiú an Dlí, “*Online sexual coercion and extortion as a form of crime affecting children – Law Enforcement Perspective*,” (2017). Ar fáil ag: europol.europa.eu/sites/default/files/documents/online_sexual_coercion_and_extortion_as_a_form_of_crime_affecting_children.pdf

An Coimisiún um Athchóiriú an Dlí, “*Harmful Communications and Digital Safety*,” (2016). Ar fáil ag: lawreform.ie/_fileupload/Final%20Report%20on%20Harmful%20Communications%20and%20Digital%20Safety%2021%20Sept%20PM.pdf

O'Neill, B. & Dinh, T. “*Net Children Go Mobile: Full findings from Ireland*.” (2015). Baile Átha Cliath: Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath. Ar fáil ag: www.arrow.dit.ie/cserrep/55/

Acmhainn OSPS

Taisceadán

Dírítear san acmhainn *Bí in Ctrl* ar chomhéigean agus sracadh leanaí ar líne a dhéanann daoine fásta ach is féidir le hiompar den chineál seo a bheith ar siúl i dtimpeallacht daoine óga atá ar comhaois leo freisin.

Is acmhainn OSPS é Taisceadán a d'fhorbair Webwise chun scoláirí sa dara agus sa tríú bliain a chur ag caint faoin topaic a bhaineann le híomhánna gáirsiúla a chruthaigh siad féin a chomhroinnt agus ar chomhroinnt neamhthoilteanach íomhánna. Áirítear dhá bheochan ghearra ardchaighdeán a ghabhann le sé phlean ceachta agus faisnéis do cheannairí scoile san acmhainn.

Comhlánaíonn an acmhainn *Bí in Ctrl* Taisceadán agus díríonn an dá acmhainn ar oideachas a chur ar dhaltaí faoi iompar iomchuí ar líne agus ar chultúr a fhorbairt ina dtugtar tuairisc faoi ábhair imní agus ina gcothaítear ionbhá, ómós agus neart ag an am céanna. Moltar go n-úsáidfidís Taisceadán sa rang OSPS sula n-úsáidtear an acmhainn *Bí in Ctrl*.

Is féidir Taisceadán a ordú agus a íoslódáil ó www.webwise.ie/lockers

Clár Scoileanna na nGardaí

Réamhtheachtaí féideartha i gcomhair an chláir sin is ea iarraidh ar na Gardaí an chéad cheacht, an chaint faoi *Bí in CTRL* a sholáthar, mar chuid de Chlár Scoileanna na nGardaí.

Cuireann Clár Scoileanna na nGardaí faisnéis ar fáil do dhaoine óga maidir le húsáid substaintí, sábháilteacht phearsanta agus cibearshábháilteacht. Baintear é seo amach nuair a thugann Gardaí cuairt ar an seomra ranga agus iad i mbun plé leis na scoláirí. Tá Clár Scoileanna na nGardaí ina chuid chomhtháite den chlár OSPS.

Is féidir leis an múinteoir OSPS ceacht a haon den acmhainn seo a úsáid sa seomra ranga. Mar sin féin, ceapadh é freisin ionas go dtabharfadh Gardaí é do scoláirí na sraithe sóisearaí sa rang OSPS a dtabharfaidís cuairt orthu. Is é lárphiosa an cheachta seo an scannán *Say No!* a léirigh Europol ina dtugtar scéalta beirt déagóirí ar chuir comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a rinne

daoine fásta isteach orthu. Tugtar deiseanna i gcomhair machnaimh agus plé sa cheacht agus é mar aidhm insint do scoláirí gur coir é comhéigean agus sracadh gnéasach leanaí ar líne, feasacht a ardú faoi iompar sábháilte ar líne agus lorg cúnaimh agus tuairisciú a chur chun cinn.

Teacht ar Chainteanna Scoileanna na nGardaí faoi *Bí in Ctrl*

Chun eolas a fháil faoi conas teacht ar an gcaint seo, déan teagmháil le stáisiún na nGardaí is gaire duit, nó le Clár Scoileanna na nGardaí, Biúró an Gharda Síochána um Rannpháirtíocht sa Phobal, Cearnóg Fhearchair, Baile Átha Cliath 2.

Labhair linn: 01 6663891 — schoolsprogramme@garda.ie

Comhtháthú Curaclaim

Is é an bealach is fearr chun dul i ngleic le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne leanaí ná i gcomhthéacs an ranga OSPS, agus níos sonraí fós sna ceachtanna a chaitheann leis an topaic maidir le hOideachas Caidrimh agus Gnéasachta (OCG) agus/nó Sábháilteacht Phearsanta.

Cé go bhfuil an curaclaim OSPS agus raon acmhainní eile ar fáil chun saincheisteanna sonracha a chur chun cinn, tá gá leanúnach le haghaidh acmhainní cothrom le dáta a fhreagraíonn do bhagairtí ar shábháilteacht scoláirí. Téann an acmhainn seo i ngleic le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne. Mapáiltear í de réir churaclaim OSPS na Sraithe Sóisearaí agus tá sí le húsáid le scoláirí sa dara agus sa tríú bliain. Mar sin féin, níor cheart go gcuirfeadh an mhapaíl seo de réir an churaclaim srian ar an múinteoir. Táthar ag súil go mbeifear in ann an acmhainn seo a chur in oiriúint lena húsáid le scoláirí na Sraithe Sinsearaí.

Ó mhí Mheán Fómhair 2017 beidh réimse nua foghlama dar teideal Folláine mar chuid de churaclaim na sraithe sóisearaí. Cuimsítear leis deiseanna foghlama chun cur le folláine fhísiciúil, mheabhrach, mhothúchánach agus shóisialta an scoláire. Cuireann sé ar chumas an scoláire scileanna saoil a fhorbairt agus braistint láidir cheangailteachta a fhorbairt leis an scoil agus lena phobal. Is iad na ceithre réimse den Fholláine sa tsraith shóisearach ná Oideachas Sóisialta, Pearsanta agus Sláinte (OSPS), Oideachas Saoránach Sóisialta Polaitiúil (OSSP), Corpoideachas agus Treoir.

‘Soláthraíonn OSPS deiseanna teagaisc agus foghlama a bhaineann go díreach leis an tsláinte agus leis an bhfolláine. Trí leas a bhaint as modheolaíochtaí eispéireasacha lena n-áirítear grúpobairt, tá sé d’aidhm ag OSPS tuiscint dhearfach an scoláire air féin agus ar a shláinte agus ar a fholláine fhísiciúil, shóisialta, mhothúchánach agus spioradálta a fhorbairt. Tá sé d’aidhm aige freisin cumas an scoláire a thógáil caidrimh fholláine a fhorbairt agus a choinneáil. Trí staidéar a dhéanamh ar ghnéithe de OSPS, bíonn an t-am ag an scoláire díriú ar scileanna pearsanta agus sóisialta a fhorbairt lena n-áirítear féinbhainistíocht, cumarsáid, straitéisí déileála, agus fadhbréiteach.’ (Treoirlínte le haghaidh Folláine sa tSraith Shóisearach, CNCM, 2017: 47).

Tá Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta (OCG) ina ghné lánach de OSPS na sraithe sóisearaí agus é mar aidhm leis ‘deiseanna struchtúrtha [a thabhairt] do dhaltaí chun eolas agus tuiscint ar chaidrimh dhaonna agus ar ghnéasacht a fháil trí bhithin próisis a chuirfidh ar a gcumas luachanna agus modhanna iompair a mhúnlú laistigh de chreatlach morálta, spioradálta agus sóisialta.’ (CNCM, 2017: 47).

‘Ag an aois sin, faigheann scoláirí go leor faisnéise ar ghnéas, gnéasacht agus caidrimh ó fhoinsí éagsúla. Tugann OCG an comhthéacs inar féidir leis an scoláire foghlaim faoi na saincheisteanna fisiciúla, sóisialta, mothúchánach agus morálta a bhaineann le caidrimh, sláinte ghnéis, gnéasacht agus féiniúlacht inscne, lena n-áirítear cén áit ar féidir leo teacht ar fhaisnéis iontaoifa.’ (CNCM, 2017: 47).

Ní mór do scoileanna OCG a mhúineadh mar chuid de OSPS i ngach bliain de chlár OSPS na sraithe sóisearaí (Ciorclán 0037/2010 agus Ciorclán 0015/2017).

Socraíonn na scoileanna conas OSPS a chur i bhfeidhm mar chuid de chlár Folláine na sraithe sóisearaí. Tá siad seo a leanas i measc na roghanna atá ar fáil:

- 70 uair an chloig roinnte idir an chéad bhliain, an dara bliain agus an tríú bliain bunaithe ar Chreat OSPS reatha na sraithe sóisearaí
- 100 uair an chloig roinnte idir an chéad bhliain, an dara bliain agus an tríú bliain bunaithe ar Ghearrchúrsa OSPS
- Gearrchúrsaí OSPS arna bhforbairt i scoileanna ar feadh 70 uair an chloig ar a laghad
- Aonaid níos giorra bunaithe ar thorthaí foghlama roghnaithe ó ghearrchúrsa CNCM, ar feadh 70 uair an chloig ar a laghad

Mapáil Curaclaim

Tá baint ag an acmhainn seo le hábhar an churaclaim OSPS. Tugtar solúbthacht don scoil maidir le cathain agus conas an acmhainn *Bí in Ctrl* a úsáid. Táthar ag súil go mbeifear in ann an acmhainn a chur in oiriúint lena húsáid le scoláirí na Sraithe Sinsearaí. Déanfar comhlánú agus comhdhlúthú ar an obair a rinneadh sna réimsí seo a leanas nuair a chuirfeadh an acmhainn seo i bhfeidhm:

Creat OSPS na Sraithe Sóisearaí

Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta: An Dara Bliain

- 3 – Piarbhúrú agus tionchair eile
- 4 – Caidrimh a bhainistiú
- 5 – Cinnteoireacht iontaofa
- 6 – Sláinte agus sábháilteacht phearsanta

Sábháilteacht Phearsanta: An Dara Bliain

- 2 – Braistint faoi Bhagairt

Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta: An Tríú Bliain

- 3 – Caidrimh – an ghné atá tábhachtach
- 4 – Meas, cearta freagrachtaí
- 5 – Coinbhleacht

Sábháilteacht Phearsanta: An Tríú Bliain

- 1 – Socruithe baolacha a aithint
- 3 – Gníomhaireachtaí cabhrach

Gearrchúrsa OSPS

Snáithe 3: Dul i bpáirt le chéile

An Raon Caidrimh

- 3.4 – Na tionchair dhifriúla ar chaidrimh agus ar leibhéal dlúthchaidrimh a mhíniú

- 3.5 – Anailís a dhéanamh ar dheacrachtaí caidrimh a bhíonn ag daoine óga

Gnéasacht (Collaíocht), Féiniúlacht Inscne agus Sláinte Ghnéis

- 3.8 – Scileanna cumarsáide treallúsaí a thaispeáint chun tacú le cinnteoireacht fhreagrach, eolach faoi chaidrimh agus faoi shláinte ghnéis atá oiriúnach ó thaobh aoise agus forbartha de

B'fhéidir go dteastódh tacaíocht bhreise ó scoláirí a bhfuil Riachtanais Speisialta Oideachais acu chun an acmhainn seo a thuiscint (féach Aguisín 3). Ba cheart cur ar a gcumas teanga atá oiriúnach do chásanna ar leith a thuiscint agus a úsáid agus ba cheart gach deis a thabhairt dóibh an fhoghlaim a chur ina comhthéacs feidhmiúil.

Ba cheart aird speisialta a thabhairt nuair a bhítear ag obair le daoine óga an-leochaileach agus ar fhulaing roinnt acu cásanna an-dona de mhí-úsáid ghnéasach. Teastóidh dearcadh nó freagra difriúil i gcás na leanaí sin agus ba cheart do dhuine a bhfuil na cáilíochtaí oiriúnacha aige nó

aici an obair sin a dhéanamh.

I leanúntas shamhail tacaíochta na Seirbhíse Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais tá an acmhainn seo sa chatagóir 'Tacaíocht do Chách'. Ach faraor, tá i bhfad an iomarca leanaí gortaithe agus leochaileacha i gcuid mhaith scoileanna timpeall na tíre; ní mór do mhúinteoirí a bheith aireach air sin nuair a bhíonn comhéigeon agus sracadh gnéasach leanaí ar líne á phlé acu.

Treoirínte maidir le dea-chleachtas

Déileáiltear le saincheisteanna íogaire sna ceachtanna seo agus d'fhéadfadh tionchar a bheith acu ar fholláine na scoláirí i do rang. Ar an gcúis sin, moltar do mhúinteoirí go mbeadh an Tús Eolais ar OSPS agus cúrsaí oiliúna OCG na Sraithe Sóisearaí de chuid na Seirbhíse um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí (SFGM) curtha i gcrích acu sula cuireann siad na ceachtanna seo os comhair na scoláirí.

Sula dtosaítear na ceachtanna ba cheart duit mar mhúinteoir:

- Seiceáil riocht mothúchánach na scoláirí roimh gach ceacht agus ina dhiaidh. D'fhéadfaí é sin a dhéanamh trí fhiafraí de na scoláirí conas a mhothaíonn siad faoin ábhar atá le hiniúchadh roimh an gceacht, agus ansin fiafraí díobh ar athraigh a gcuid mothúchán ag deireadh an cheachta. D'fhéadfaí cluiche a úsáid freisin a chuideoidh leis na scoláirí teanntás a dhéanamh chun riocht mothúchánach na scoláirí a sheiceáil.
- Bíodh neart eolais agat ar Ráiteas Cosanta Leanaí na scoile agus cloígh leis na Nósanna Imeachta Cosanta Leanaí i gcásanna ina ndéanann scoláirí nochtáí. Ní mór go dtuigfeadh na scoláirí na teorainneacha a bhaineann le rúndacht.
- Bíodh aithne mhaith agat ar do scoláirí agus bí eolach ar aon fhadhbanna féideartha a d'fhéadfadh a bheith acu sula dteagascann tú gach ceacht. Bí eolach ar na tacaí uile atá ar fáil duitse agus do na scoláirí i do scoil.
- Tabhair eolas do do scoláirí faoi na tacaí atá ar fáil dóibh agus leag béim ar conas is féidir teacht ar gach taca. Tabhair amach an liosta tacaí atá in Aguisín 4 agus tarraing aird na scoláirí ar na hacmhainní seo.

- Déan teagmháil leis an treoirchomhairleoir, leis an bhfoireann tréadchúraim nó le teagascóir ranga sula dtosaíonn tú ag úsáid na gceachtanna seo.
- Fág am le haghaidh mioncheistiú ag deireadh na gceachtanna. Is féidir go dtógfadh na gníomhaíochtaí molta níos mó ama ná atá léirithe. Tá fáilte romhat gníomhaíochtaí a athrú agus a fhágáil ar lár chun a chinntiú go dtugann tú aghaidh ar shainriachtanais do ranga.
- Pléigh ábhar na gceachtanna sin leis an bhfoireann OSPS i do scoil. Is féidir nach bhfuair gach duine díobh oiliúint faoi conas na ceachtanna sin a sholáthar nó faoi conas OSPS a theagasc.
- Cinntigh go bhfuil an príomhoide agus na tuismitheoirí eolach ar na ceachtanna agus ar an gclár OCG agus ar an uair a theagascfar é sa scoil. Tá sé de cheart ag tuismitheoirí iarraidh nach bhfreastalódh scoláire ar cheachtanna ar an mbunús nach n-aontaíonn siad leis an ábhar. Tá litir shamplach chuig tuismitheoirí faoi iamh in Aguisín 7.
- Leag bunrialacha síos maidir le hiompar sa seomra ranga agus le béasaíocht sula ndéanann tú iarracht tús eolais a thabhairt ar na hábhair íogaire a bpléitear leo sna ceachtanna seo. Féach ar Aguisín 1 le haghaidh bunrialacha samplacha.
- Tabhair am do scoláirí leibhéal na litearthachta mothúchánaí atá ag teastáil chun an t-ábhar ar fad a úsáid a fhorbairt. Moltar gan tús eolais a thabhairt ar an ábhar seo go dtí go bhfuil a scileanna litearthachta mothúchánaí forbartha ag scoláirí sa mhodúil Folláine Mothúchán i gCreat OSPS na Sraithe Sóisearaí agus Snáithe 1: Cé mise? Sa Ghearrchúrsa OSPS.
- Cuir naisc láidre baile/scoile chun cinn. Mar gheall ar an méid ama a chaitheann daoine óga sa baile, tá sé tábhachtach go mbeadh tacaíocht ann ó tuismitheoirí maidir le hiompar iomchuí a atreisiú ar líne. Cuireann Webwise tacaíochtaí breise ar fáil chun cuidiú le tuismitheoirí labhairt go muiníneach lena gcuid leanaí faoi na buntáistí agus rioscaí a bhaineann leis an timpeallacht ar líne, lena n-áirítear *Treoir do Tuismitheoirí maidir le hIdirlíon Níos Fearr* atá ar fáil le híoslódáil ar www.webwise.ie/parents

Treoirínte dea-chleachtas do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu

- D'fhonn a chinntiú go bhfuil na ceachtanna seo inrochtana do gach scoláire moltar don mhúinteoir OSPS dul i gcomhairle agus oibriú leis an rannán Riachtanais Speisialta Oideachais. D'fhéadfaidís comhairle a thabhairt a bhaineann le scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu i dtéarmaí difreála, rud a chinnteoidh dá réir sin gur féidir leis na scoláirí an t-ábhar a rochtain, a bheith rannpháirteach sna ceachtanna agus leas a bhaint as tuiscint iomlán. Tá sé sin riachtanach toisc gur féidir le scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu a bheith leochaileach go háirithe.
- Ba cheart aird chúil a thabhairt ar phleanáil i gcomhair difreála sula gcuirtear na ceachtanna ar fáil. B'fhéidir go mbeadh gá an fhoclaíocht a mhúineadh roimh ré do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu lena chinntiú go mbeidh tuiscint iomlán acu ar an ábhar. Tugtar stór focal de fhocail mholta ar mhaithe le soiléire agus inrochtaineacht do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. Forbraíodh gach bileog oibre san acmhainn seo ar mhaithe le difreáil a dhéanamh.
- Ba cheart go mbeadh cur amach ag na múinteoirí ar na treoirínte OSPS do scoláirí a bhfuil deacrachtaí foghlama ginearálta acu ag www.sphe.ie/downloads/pdst_resources/PP_SPHE.pdf. 'Déantar iniúchadh in OSPS freisin ar fhás, ar athrú, agus ar shaincheisteanna sábháilteachta agus pearsanta. Is rud tábhachtach é sin do scoláirí a bhfuil míchumas éadrom ginearálta foghlama acu, a mbíonn deacracht acu cásanna sóisialta a leanúint rud a fhágann níos leochaíle iad do mhí-úsáid agus do dhúshaothrú. Is rud bunúsach é forbairt scileanna cúraim phearsanta nuair atá daoine á gcur féin i láthair daoine eile. Teastaíonn go leor oibre sa réimse seo ó na scoláirí seo, agus moltar planáil chúramach a dhéanamh le haghaidh an rannáin seo, i gcomhthéacs OCG.'
- D'fhéadfadh cúrsa na Seirbhíse Tacaíochta d'Oideachas Speisialta, 'Puberty, Relationships and Sexuality for Students with Autism', a bheith mar oiliúint ábhartha le haghaidh roinnt múinteoirí.

- B'fhéidir go gcaithfí dul i gcomhairle le tuismitheoirí scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu sula dtosaítear na ceachtanna. Má tá Cúntóir Riachtanas Speisialta ag an scoláire, caithfear ról agus freagracht an Chúntóra a shainiú go soiléir.
- Nuair a bheifear ag leagan síos bunrialacha do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu, is fiú na bunrialacha sin a léiriú ar bhonn amhairc. Seachas liosta rialacha a fhorbairt, b'fhéidir go mb'fhéarr a rá le scoláirí pictiúir a tharraingt chun an t-iompar a bhfuiltear ag súil leis uathu a thaispeáint.
- Tá sé an-tábhachtach na céimeanna go léir a leanúint ar conas cúnaimh a fháil, go háirithe má tá drochscileanna sóisialta agus cumarsáide ag na scoláirí. Cuimhnigh go bhféadfadh sé nach bhfuil inniúlacht mhothúcháinach a gcomhscoláirí ag scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu agus go bhféadfaidís a bheith an-leochaileach do dhúshaothrú agus nach mór a gcuid cásanna a leanúint agus a phlé athuair dá bharr sin.
- Ba cheart acmhainní breise teagaisc atá molta chun tacú le riachtanais foghlama aonair scoláirí a úsáid de réir na dtreoirínte a chuirtear ar fáil i gCiorclán na Roinne Oideachais agus Scileanna Uimh. 0014/2017 atá ar fáil ag www.sess.ie/sites/default/files/inline-files/cI0014_2017.pdf

Ceacht 1

Is Coir é Comhéigean agus Teacht i dtír Gnéasach ar Líne

Croí-choincheap:

Tugtar deis do scoláirí sa cheacht seo a aithint gur coir é comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a dhéanamh ar leanaí, feasacht a ardú faoi chumarsáid shábháilte ar líne, agus lorg cúnaimh agus tuairisciú a chur chun cinn.

Modheolaíochtaí

Smaoinigh-beirteanna-roinnigí, físanailís, grúpobair, plé, machnamh/cur i bhfeidhm

An ceacht seo a oiriúnú do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu:

Ag brath ar an gcineál riachtanais atá ag an scoláire, b'fhéidir go mbeadh gá ceachtanna tiomnaithe a thabhairt don scoláire roimh an gceacht seo d'fhonn an teanga chasta a bhaineann leis an ábhar a dhíchódú agus a mhíniú. Má tá míchumas foghlama ginearálta measartha ag scoláire, d'fhéadfadh deacracht a bheith aige teanga cosúil le 'comhéigean' agus 'teacht i dtír' agus 'sracadh' a thuiscint. Tugtar stór focal d'fhocail mholta (féach Aguisín 2) mar ghníomhaíocht réamh-theagaisc a bheidh le comhlánú do scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. Is é is aidhm leis sin na croí-choincheapa a bhaineann le comhéigean, sracadh agus teacht i dtír a nochtadh agus ciallaíonn sé sin dá réir sin go mbeidh an teanga níos intuigthe. Moltar go ndéanfaí meastóireacht ar an stór focal i ndiaidh an teagaisc chun foghlaim an scoláire a atreisiú, tá rúibric shamplach (féach Aguisín 3) a úsáidfídh tú dó seo san áireamh freisin.

Tugtar bileoga oibre dífreáilte (leaganacha 'a') chun cuidiú le scoláirí a bhféadfadh deacrachtaí a bheith acu lena gcuimhne nó atá mall ag próiseáil rudaí agus iad ag iarraidh ciall a bhaint as na príomhphointí. D'fhéadfadh deacracht a bheith ag scoláirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu léamh os ard, ná cuir brú ar scoláirí aonair léamh os ard.

D'fhéadfadh sé nach bhfuil aon bhreithiúnas sóisialta ag roinnt déagóirí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu agus d'fhéadfadh deacracht a bheith acu an difríocht idir rud atá ceart agus rud atá mícheart a thuiscint nó ar an gcoiriúlacht a bhaineann le comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne leanaí. Tá sé sin tábhachtach go háirithe toisc nach mór do na scoláirí seo na scileanna a fhorbairt chun iad féin a chosaint. Tugann an tSeirbhís Tacaíochta d'Oideachas Speisialta oiliúint in Social Stories™ www.sess.ie/course/social-stories

Is féidir leis an mhúinteoir OSPS an ceacht seo a úsáid sa seomra ranga nó is féidir le Gardaí a thugann cuairt ar scoláirí na sraithe sóisearaí sa rang OSPS é a úsáid. Chun eolas a fháil faoi conas teacht ar an gcúairt seo, déan teagmháil le stáisiún na nGardaí is gaire duit, nó le Clár Scoileanna na nGardaí.

Torthaí Foghlama:

Beidh na scoláirí in ann comhéigean agus sracadh gnéasach ar líne a thuiscint agus a shainiú, agus tosódh siad ag déanamh machnaimh ar conas is féidir leo iad féin a chosaint ar líne agus na céimeanna is féidir a ghlacadh nuair a chuireann an choir seo isteach ar dhaoine óga.

Naisc churaclaim:

Creat OSPS na Sraithe Sóisearaí: Oideachas Caidrimh agus Gnéasachta; Sábháilteacht Phearsanta

Gearrchúrsa OSPS: Snáithe 3: Dul i bpáirt le chéile – An Raon Caidrimh; Gnéasacht (Collaíocht), Féiniúlacht Inscne agus Sláinte Ghnéis

Acmhainní a theastaíonn:

Cur i Láthair PowerPoint le físeán de *Say No!* (ar fáil ag www.webwise.ie/beinctrl), bileoga oibre 1.1, 1.2 agus 1.3, stór focal réamh-theagaisc i gcomhair riachtanas speisialta oideachais agus sampla de rúibric iartheagaisc, cláir bhána/páipéar agus marcóirí (roghnach).

Teicneolaíochtaí digiteacha a leabú

Is féidir le scoileanna a bhfuil fáil acu ar fhearais dhigiteacha (e.g. táibléid, ríomhairí glúine, fóin) freagraí na scoláirí a ghabháil ar bhileoga oibre ábhartha ag úsáid uirlisí gréasán-bhunaithe éagsúla (e.g. Padlet, Mentimeter, etc.).

 Tarraingítear aird ar na deiseanna i dtaca leis sin leis an lógó.